

Erljioen Historia eta Kultura

Erljioa gizon eta emakume askoren dimentsio pertsonaletako bat da, eta hala izan da. Aldi berean, giza taldeen eta gizartearen egituraren osagai nagusietakoa da gaurko garaian eta munduan. Fededunentzat bederen erljioak sineste, agindu eta errituen multzoak dira, baina badute kultur alderdi bat ere, pentsamenduaren eta artearen munduan eragina dutelako, gaurko gizarteko egitura, ohitura eta usadio askoren jatorrian daudelako eta gizabanakoen nahiz taldeen portaerakodeetan ere eragina dutelako, erljio bakoitzak gizakiaz eta munduaz duen ikuskeraren bitartez.

Ikuspegi horretatik, gizarteek denboran zehar izan duten bilakaera eta iraganeko gizarteek egungo kulturari utzi dioten ondarea ezagutzeko orduan erljioak leku nabarmena hartzen du. Alabaina, gaur egungo munduko aniztasuna beste garai batzuetakoa baino handiagoa da eta horrek badu eragina sinesteetan ere. Gizartea gero eta gehiago sekularizatzen ari da eta aldi berean erljio aniztasuna areagotzen ari da. Horrela, gaurko errealitatean ikusten dugu hainbat eta hainbat sinesmen daudela, erlijiosoak eta bestelakoak, eta erljio aniztasuna ere oso handia dela. Aniztasun horrek, gainera, erljio bakoitzaren zeregina eta garrantzia aldarazten ditu.

Erljioen Historia eta Kultura aukerako irakasgaia da. Sinesmen erlijiosoen eta, zehazkiago, erljio antolatuen azterketa, irakasgai honetan zibilizazioaren elementutzat hartzen da. Ikasleek erljio nagusien eta haien agerpenen nondik norakoak ikasiko dituzte, beste errealitate sozial eta kultural batzuekin lotuta, eta erljioek garai eta leku desberdinetako pentsamolde, kultura eta gizarteetan izan duten eragina ulertuko dute.

Erljio handien ezaugarri nagusien ezagutza horrek bere errealitate historiko zehatzean kokatzen du erljio adierazpena. Ikasleek ikusiko dute erljioek ondorio positiboak eta negatiboak izaten dituztela bai sorleku dituzten gizarteetan bai herrien arteko harremanetan. Erljioaren agerpenak eratzten dituzten kultur gakoak eta zibilizazio bakoitzeko gertaera politiko, sozial eta kulturaletan eragina izan duten erljio baldintzak ere aztertzen dira.

Irakasgaiaren erljioak aztertzeke hartzen den ikuspegia ez da konfesionala, eta ez du zerikusirik erljio bizipenekin ez inongo erljioaren apologiarekin. Ez da jarrera agnostiko edo ateoaren defen-

tsarik ere egiten. Ikasleei egungo munduko ideologia eta erlijioen aniztasuna erakutsi nahi zaie. Erlijio nagusien ezaugarri nabarmenenak ezagutu behar dituzte, eta erakutsi behar zaie nola dirauten erlijioek gaurko garaian eta gizarteetan. Bestalde, garrantzia eman behar zaio kontzientzia askatasunari eta erlijio askatasunari, bizikidetza sistemaren funtsezko elementuak baitira. Halaber, sinestun nahiz sinesgabeenganako tolerantziatzko jarrerak garatu nahi dira, eta ikasleei Giza Eskubideen Aldarrikapen Unibertsalean eta Espainiako Konstituzioan onartutako eskubideak errespetatzen irakatsi nahi zaie. Hitz batez, inguruko munduko errealitatearen ezagutza hobe eskaini nahi da eta bizikidetza erraztu nahi da gaurko gizarte pluralean.

Etapako lehenbiziko hiru kurtsoetan abiapuntutzat hartzen dira erlijioaren aurreko erantzunen askotarikotasuna eta gaurko munduko erlijioen banaketaren marko espazial eta kuantitatiboa; funtsezko muinean, berriz, erlijio nagusien ezaugarriak eta erlijio horiek arte adierazpenetan eta bizimoduan duten isla aztertzen dira. Erlijio historiko jakin batzuek gure kulturaren eraketan eta egungo munduaren ezaugarrietan duten eragina kontuan harturik, sakonago aztertu behar dira erlijio monoteista handiak eta, bereziki, mendebaldeko munduko arte eta kultur adierazpen gehien atzean daudenak.

Laugarren kurtsoan erlijioak aztertzerakoan egiten den analisia lagungarria da ikasleek ondoko alderdiak uler ditzaten: erlijioek gizarte bizitzan izan duten eta duten eragina, ideia erlijiosoen eta pentsamendu zientifikoaren arteko erlazioa, gizartearen ezarritako ordena bidezkotu edo gaitzesteko orduan erlijioek hartu izan dituzten jarrerak eta historian zeharko eta egungo botereekin izandako harremanak. Estatuaren izaera bereiziko da estatu bakoitzak bere lurraldeko erlijio nagusiarekin edo nagusiekin duen loturaren arabera, eta beste arrazoi batzuen artean erlijio arazoengatik sortu diren tirabira edo gatazkaren batzuk aztertuko dira.

Halaber, erlijioek giza eskubideekin eta Espainiako Konstituzioarekin duten erlazioari buruzko gogoeta proposatuko da, balio horiek erreferentzia komunak direlako fededunentzat eta erlijio sinesmenik gabeko pertsonentzat.

Helburuak

Etapan honetan Erlijioen Historia eta Kultura irakasgaiaren bidez hurrengo gaitasunak garatu nahi dira:

1. Erlijioaren agerpen desberdinak ezagutzea eta erlijio handien oinarritzko ezaugarriak identifikatzea, gaur egungo gizarteko erlijio aniztasuna hobeki identifikatu eta ulertu ahal izateko.
2. Pentsamendu, kontzientzia eta erlijio askatasunerako eskubidea onartzea, pertsonen sinesmenak edo sinesmen eza errespetatu eta onartzea, eta bidegabekeria, fanatismoa eta sinesteetan oinarritutako edozein bereizkeria arbuatzea.
3. Erlijioen sorrera eta garapena ulertzea, erlijioak sortu ziren ingurune politiko, sozial eta kulturean kokaturik, eta erlijioak herrien ibilbidearekin lotzea, haien errealitate historikoaren alderdi desberdinei erreparatuta.

4. Erljioari lotutako kultur eta arte adierazpenak eta tradizio erlijiosoak aintzat hartzea herrien kultur ondarearen osagai diren aldetik, haiek zaintzeaz arduratzea eta aberastasun pertsonalerako baliabide gisa estimatzea.
5. Erljioak gizartean eta kulturen utzi dituen aztarnei buruzko iritzi arrazoitua osatzea.
6. Pentsamolde kritikoa garatzea, argudio dokumentatu eta arrazoituen bidez norberaren ikuspegiak defendatzeko irizpide propioa eta trebetasunak garatzea, eta besteen arrazoiak eta argudioak baloratzea.

Lehenbiziko, bigarren eta hirugarren kurtsoak

Edukiak

- Sinesteen aniztasuna: erljioak gaurko munduan.
- Erljioaren lehen agerpenak. Pentsamendu animista eta haren iraupena. Mitoak, errealitatearen azalpen gisa. Politeismoa. Heriotzaren ondoko bizitza.
- Erljio monoteistak:
  - Judaismoa. Israelgo herria eta judu erljioa. Biblia eta beste liburu sakratu batzuk. Errituak juduen bizitzan. Egutegia eta jaiak. Erljio eremuak eta ikurrak. Judaismoaren egungo egoera.
  - Kristautasuna. Jesusen irudia. Dogmak eta sinesmenak. Testamentu Berria eta Zaharra. Kristau elizaren antolaketa. Errituak kristauen bizitzan. Eremu sakratuak eta erljio ikurrak. Egutegia eta jaiak. Bilakaera denboran: ortodoxoak, katolikoak eta protestanteak. Kristautasuna gaur egun.
  - Islama. Mahomaren irudia. Islamaren bost zutabeak. Korana eta Lege islamikoa. Egutegia eta jaiak. Eremu sakratuak. Islamaren hedapena eta bilakaera. Islama gaurko munduan.
- Ekialdeko erljioak: hinduismoa eta budismoa.
- Erljioaren aurreko erantzunen aniztasuna: pertsona erlijiosoak, pertsona ateoak, pertsona agnostikoak.
- Erljioak arte adierazpenetan eta eguneroko bizitzan duen eragina.

Ebaluazio irizpideak

1. Munduko pluraltasun erlijiosoa azaltzea eta gaur egungo erljio handien banaketaren oinarritzko ezaugarriak identifikatzea.

Irizpide honen bidez egiaztatu nahi da ikasleak munduko erljioen aniztasunaz jabetzen ote diren, fededun gehien dituzten erljioak identifikatzen dituzten, baita horien banaketa espazialaren ezaugarri nagusiak ere, baina aldi berean eremu horien barneko erljio aniztasunaz ere ohartzen diren.

2. Erlijio desberdinetako zenbait mito esanguratsu deskribatzea, elkarrekin alderatzea eta gure kultur tradizioan eraginik ba ote duten zehaztea.

Ebaluatu nahi da ea ikasleek ezagutzen dituzten erlijio desberdinetako mitoetako batzuk, adibidez, munduaren eta gizakiaren sorkuntza, ongiaren eta gaizkiaren jatorria etab.; ea horien arteko antzekotasunak eta aldeak identifikatzen dituzten eta mitoek tradizio, ipuin edo literatura lanetan iraun dutela erakusteko adibideren bat eman dezaketen.

3. Judaismoaren, kristautasunaren eta Islamaren arteko erlazioak azaltzea eta haien tradizio komuna eta bakoitzaren berezitasunak nabarmentzea.

Irizpide honen bidez ebaluatu nahi da ea ikasleek erlijio monoteista handien eta horiei lotutako tradizio erlijiosoen elementu komunak identifikatzen dituzten, ea ezagutzen dituzten doktrina horien funtsezko ezaugarriak, aginduak eta kultua, eta haien arteko aldeak azaltzeko gauza diren.

4. Erlijio desberdinetako zenbait erritutan pertsonaren bizitzaren alderdi esanguratsuei buruzko ikusmoldea antzematea, hala nola jaiotzari, ezkontzari edo heriotzari buruzkoak, eta sinesmen horiek herrien tradizio kulturean nola iraun duten ohartzea.

Egiaztatu behar da ikasleek ezagutzen dituzten erlijio desberdinetan agertzen diren zenbait erritu, horien arteko diferentziak identifikatzen dituzten, baita diferentzien arrazoiak ere, eta gaurko gizarteko ohitura eta jokabideetan zenbait ikusmolde erlijiosoren iraupena antzematen duten.

5. Erlijio desberdinetako eraikin sakratuen ezaugarriak, funtzioa eta elementu aipagarriak deskribatzea, eta arte ondarearen osagai direla ohartzea.

Irizpide honen bidez egiaztatu nahi da ikasleek identifikatzen ote dituzten erlijio desberdinetako gune sakratuak (elizak, sinagogak, meskitak, pagodak, etab.), eta badakiten zer funtzio duten erlijio bakoitzean eta zein diren haien osagai aipagarrienak. Bestalde, irizpide honen bidez egiaztatzen ahal da ikasleek gune horien balioa aintzat hartzen duten herrien kultur ondarearen osagai diren aldetik.

6. Garai desberdinetako azalpenen adibideak (idatzizkoak, plastikoak edo musikalak) jartztea, sinesmenekin, ospakizunekin, errituekin edo bestelako adierazpen erlijiosoenekin lotuak; horien balio estetikoak hautematea eta kultur ondareari egiten dioten ekarpena baloratzea.

Irizpide honen bidez ebaluatu nahi da ea ikasleek erlijioari lotutako artelanak bereizten dituzten, ikonografian, irudietan, idatzizko iturrietan edo musika lanetan zenbait sinesmenen isla antzemanen, bereziki kristau erlijioarena. Halaber, irizpide honen bidez egiaztatzen ahal da ikasleek adierazpen horietan beren garaiko balio estetikoak antzematen dituzten eta zaindu behar den arte ondarearen osagaitzat hartzen dituzten.

Laugarren kurtsoa

Edukiak

- Erljioak eta gizartea: erljioak gizarte antolaketan, ohituretan eta gizarte errituetan duen eragina.
- Erljioak eta botere politikoa. Estatu teokratikoak eta laikoak. Erljioarengatiko tirabirak eta gatazkak.
- Erljioak eta pentsamendu zientifiko eta filosofikoa. Bi esparruen arteko loturak. Adostasunak eta desadostasunak mundua interpretatzerakoan.
- Erljio aniztasuna, gaurko gizarteetako pluraltasun faktorea: erljioak, erljio mugimendu berriak eta sinesmen sasierljiosoak. Bizikidetzeta plurala, tolerantzia eta iritzi kritikoa.
- Erljioa eta giza eskubideak. Erljio sinesmenak Espainiako Konstituzioaren esparruan.

Ebaluazio irizpideak

1. Historiako edo gaur egungo gertaeren azterketatik abiatuta, pertsonen sinesmen erljiosoengatiko edo sinesmen ezarengatiko intolerantzia edo bereizkeriak identifikatu eta arbuia-tzea.

Irizpide honen bidez egiaztatu nahi da ikasleak gai diren, oraingo edo iraganeko egiazko egoera baten aurrean, zenbait pertsonak erljioarengatik jasan duten edo jasaten duten bereizkeriaz ohartzeko, eta horren aurkako jarrera erakusten duten.

2. Erljioaren eragina identifikatzea denboran zeharko gizarte antolaketaren alderdi zehatzen batean.

Baloratu nahi da ea ikasleak gai diren, elementu zehatz batzuk aztertuta, erljioa bizitzaren ikusmolde jakin baten oinarrian zein egoeratan egon den bereizteko (estamentuak, kastak etab.), edo ezarritako gizarte ordenaren aurkako jarrerak zein egoeratan hartu diren antzemateko (esklabotzaren edo Amerikako indiarren egoeraren aurkako zenbait jarrera, adibidez).

3. Erljioarekin duten harremanaren arabera, Estatu motak karakterizatzea, tipologia horren zenbait adibide ematea eta Espainiako egoera azaltzea Konstituzioaren esparruan.

Irizpide honen bidez ebaluatu nahi da ea ikasleek erljioaren eta botere politikoaren arteko harremanetan kokatzen ote dituzten historian zeharko eta gaur egungo egoerak (adibidez, boterea Jainkoarengandik datorrela onartu duten gizarteak edo garaiak eta Elizaren eta Estatuaren arteko banaketa onartu dutenak identifikatuz, eta herrialde konfesional, akonfesional eta laikoen adibideak emanez) eta ea ezagutzen duten gure herrialdearen egoera, konstituzio antolamenduan definitutakoa.

- 4. Egungo edo historiako egoeraren bat deskribatzea, non gertaera beraren aurrean planteamendu edo jarrera erlijiosoaren eta zientifikoaren arteko aldeak agertzen diren, eta bataren zein bestearen aldeko argudioak azaltzea.**

Irizpide honen bidez ebaluatu nahi da ea ikasleak jabetu diren gertaera jakin bati buruzko iritzia ikuspegiaren arabera izan daitekeela, eta defendatzen diren balioek zenbait errealitate onartzera edo gaitzestera eraman dezaketela. Beste alde batetik, baloratu nahi da ea ikasleak gai diren, horrelako egoera bat aztertzean, jarrera bakoitzaren aldeko arrazoiak identifikatzeko.

- 5. Lan bat egitea, bakarka edo taldean, gaurko edo iraganeko gatazkaren bati buruz, non erlijioaren ziozko tirabirak ageri diren; kausak ikertzea eta gatazkak izan dezakeen amaiera iragartzea, informazio iturri egokiak erabiliz.**

Irizpide honen bidez ebaluatu nahi da ea ikasleak gai diren, irakasleak aholkaturik, erlijio tirabirak, erlijio gerrak, komunitateen arteko gatazkak, erlijioarengatik egozteak, genozidioak edo intolerantzia eta horrelakoak aztertzeko, egoera horien arrazoiak bilatuz eta gatazkako alderdiek har ditzaketen jarrerak identifikatuz. Halaber, egiaztatu behar da ikasleek baduten ekimena lana planifikatzeko, informazio iturri desberdinak nolabaiteko autonomiaz erabiltzeko, informazioa aztertzeko eta ondorioak modu argi eta egokian aurkezteko.